

Niek Schuman, *Pastorale. Psalm 23 in bijbel en liturgie verwoord en uitgebeeld*. Zoetermeer, Meinema 2002. 204 pag.

Dit is een heerlijk boek. Het biedt een schat aan boeiende gegevens, die op een heldere en deskundige wijze worden gepresenteerd door iemand die sterk betrokken is bij het onderwerp. Je kunt merken dat de auteur in zijn kerkelijke en academische loopbaan op vele manieren met de tekst bezig is geweest. Zo krijgt de lezer de gelegenheid om misschien wel de bekendste psalm van vele kanten te bekijken. En passant steekt men ook nog het een en ander op van verschillende vakgebieden: exegese, liturgiek, kerk- en kunstgeschiedenis. Het is geschreven in een heldere stijl en de auteur schrikt er niet voor terug om af en toe ook iets van zijn persoonlijke ervaringen door te geven.

De lezer wordt op scherp gezet met enkele “impressies en associaties” aan het begin van het boek. Iedereen heeft wel eigen ervaringen met “De Heer is mijn herder”. De bonte stoet aan toepassingen en doorwerkingen van deze psalm fungeert hier als een soort spiegel. Men herkent er ongetwijfeld stukjes in van zichzelf. Het kan ook verzet oproepen. Hoe dan ook, men is klaar voor het vervolg. Die motivatie is ook wel nodig – zeker voor degene die niet vertrouwd is met exegetische literatuur – wanneer men overgaat naar het volgende hoofdstuk. Daarin wordt heel precies de psalmttekst uiteengelegd in woorden en op allerlei manieren met elkaar verbonden tekstsegmenten. Er wordt ook aandacht besteed aan vergelijkbare beelden uit de wereld van het Oude Nabije Oosten en aan de plaats van de psalm binnen “Psalm 15-24 als groep”.

Vervolgens wordt uitgebreid uit de doeken gedaan hoe Psalm 23 heeft doorgewerkt in teksten, rituelen, (fraai gereproduceerde) afbeeldingen, berijmingen, film en muziek. Dat gaat vanaf het Oude Testament tot aan een fragment in de film “Pale Rider” uit 1985 en levert vele verrassende, soms afstotende en vaak aansprekende voorbeelden op. Ze worden steeds van deskundig commentaar voorzien, zodat de lezer hier ook een dwarsdoorsnede uit de door de Joods-christelijke traditie gevoede cultuurgeschiedenis krijgt voorgeschoteld. Daarbij wordt de in het begin geformuleerde vraagstelling niet uit het oog verloren, zodat het een goed samenhangend geheel blijft.

Zo laat dit boek zien hoe geïnspireerd de dichter van Psalm 23 te werk ging en hoe zijn werk anderen tot inspiratie was. Er is weinig reden voor kritische opmerkingen. Men zou alleen nog meer wensen. Sommige zaken laat de schrijver bewust liggen. Hij gaat niet of nauwelijks in op de invloed van de melodie op de populariteit van bepaalde berijmingen. Het zou goed zijn om dat eens te onderzoeken. De berijming uit de bundel van Johannes de Heer wordt een plaats in dit boek ontzegd (pag. 155). Toch is het misschien wel aardig om de daarin toegepaste “christianisering” te vergelijken met de manier waarop vanaf het Nieuwe Testament verband is gelegd met Jezus als de goede herder. In de popmuziek wordt ook nogal eens gebruik gemaakt van Psalm 23, o.a. in al dan niet christelijke rap muziek. Ook dat is nader onderzoek waard.

Tenslotte nog een enkele aanvulling bij de overigens al zeer uitgebreide literatuurlijst. Wat betreft de herdersmetafoor in het Oude Nabije Oosten is ook veel materiaal verzameld door J.C. de Moor, in *Bewerken en bewaren* (feestbundel voor K. Runia), Kampen 1982, 36-45. Janet Dyk heeft geschreven over de eerste woorden van Psalm 23 in *Een boek heeft een rug* (feestbundel voor F. Postma), Zoetermeer 1995, 166-172. Niek Schuman heeft dankbaar gebruik gemaakt van de niet gepubliceerde doctoraalscriptie van J. Meijer over berijmingen en bewerkingen van Psalm 23. Een weerslag daarvan is nu te vinden in het artikel van Meijer in *Centraal Weekblad* van 15 maart 2002, pag. 13.

K. Spronk